

10. Основные понятия представления знаний [Электронный ресурс]. - Режим доступа: [http:// itteach.ru/predstavlenie-znaniy/osnovnie-ponyatiya-predstavleniya-znaniy](http://itteach.ru/predstavlenie-znaniy/osnovnie-ponyatiya-predstavleniya-znaniy)
11. Рыжков, Е. Программный код и его метрики [Электронный ресурс]. - Режим доступа: [http:// habrahabr.ru/company/intel/blog/106082/](http://habrahabr.ru/company/intel/blog/106082/)
12. Чугреев В.Л. Организационные аспекты управления знаниями // Научный журнал Вопросы территориального развития, № 2, 2013. С. 1-8 // [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/organizatsionnye-aspekty-upravleniya-znaniyami-v-it-kompanii>
13. Bell D. The coming of post-industrial society: a venture in social forecasting / D. Bell. – New York : Basic books, 1999. – 507 p.
14. Cultural Transformation <http://mka-charlotte.com/cultural-transformation/award-of-the-year-culture/>

УДК 703.5:30.022

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Оруджева Т.М. – магістр,

Рябенко Г.М. – к.е.н., доцент,

ДВНЗ «Миколаївський національний аграрний університет»

У статті визначено оцінку сучасного стану державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Висвітлено основні причини її низької ефективності, а також проаналізовано механізм державного регулювання сільського господарства країн-членів Європейського союзу.

Ключові слова: сільськогосподарське товарне виробництво, тваринництво, державна підтримка галузі, фінансове забезпечення, бюджетні дотації, аграрна політика ЄС.

Оруджева Т.М., Рябенко Г.Н. Государственная поддержка сельскохозяйственных товаропроизводителей

В статье определено оценку современного состояния государственной поддержки сельскохозяйственных товаропроизводителей. Освещены основные причины ее низкой эффективности, а также проанализирован механизм государственного регулирования сельского хозяйства стран-членов Европейского союза.

Ключевые слова: сельскохозяйственное товарное производство, животноводство, государственная поддержка отрасли, финансовое обеспечение, бюджетные дотации, аграрная политика ЕС.

Orudzheva T.M., Ryabenko G.M. State support of agricultural producers

The article defines the current state of state support of agricultural producers. The main causes of its low efficiency, and analyzes the mechanism of state regulation of agriculture of member countries of the European Union.

Keywords: agricultural commodity production, livestock production, government support of the industry, financial support, budgetary subsidies, agricultural policy of the EU.

Постановка проблеми. Загострення кризових явищ в АПК вимагають розроблення дієвої аграрної політики на основі механізму ефективної державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Державна підтримка вітчи-

зняних товаровиробників має бути спрямована на забезпечення розширеного відтворення виробництва, створення сприятливих соціальних умов життя сільських жителів і покращення добробуту їхніх сімей, формування передумов для збереження та комплексного розвитку сільських територій, задоволення потреб населення України в якісних і доступних продуктах харчування, розширення експортного потенціалу країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку державної підтримки та фінансування сільськогосподарських товаровиробників досліджуються багатьма вітчизняними вченими, такими, як А. Г. Борщ, В.І.Власов, С.І. Дем'яненко, М.І. Хорунжий, Ю.Є. Ковач та ін. У їх працях значна увага приділяється оцінці державної підтримки тваринництва. Проте, на нашу думку, недостатньо вивчений світовий досвід надання державної підтримки, що вимагає проведення комплексного дослідження механізму державної підтримки сільського господарства України порівняно з країнами-конкурентами на світовому ринку сільськогосподарської продукції та визначення пріоритетів державної регуляторної політики у цій сфері.

Постановка завдання. Оцінка сучасного стану державної підтримки галузі тваринництва, з'ясування причин її низької ефективності та аналіз механізму державного регулювання сільського господарства країн-членів ЄС з метою запозичення кращого зарубіжного досвіду в Україні.

Метою статті є визначення основних напрямів фінансової підтримки вітчизняних товаровиробників, спираючись на міжнародний досвід провідних країн та заходів щодо збільшення обсягів фінансування галузі тваринництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державна фінансова підтримка має важливе значення у системі фінансового забезпечення сільськогосподарського виробництва, оскільки дозволяє впливати на вирішення проблем, пов'язаних із суспільною значущістю галузі (забезпечення національної продовольчої безпеки, пом'якшення природних та економічних ризиків, збереження навколишнього середовища, гармонійний розвиток сільських територій та виробничої діяльності різних організаційних форм господарювання) [1, с. 112].

Законом України «Про державний бюджет України» на 2015 рік коштів на підтримку галузі тваринництва не передбачалося. Однак, Законом України «Про державний бюджет України» на 2014 рік на підтримку галузі тваринництва було виділено 888 млн. гривень в рамках фінансування Міністерства аграрної політики і продовольства. Ці кошти призначалися для виплат спеціальних бюджетних дотацій за утримання та збереження молодняка великої рогатої худоби, вирощену та продану на забій худобу, часткове відшкодування витрат на будівництво тваринницьких ферм, закупівлю племінної худоби [2].

Законодавством України було передбачено державні дотації на підтримку галузі тваринництва, у таких розмірах:

- 250 гривень за голову — за молодняк віком від 3 до 6 місяців;
- 500 гривень за голову — за молодняк віком від 6 до 9 місяців;
- 750 гривень за голову — за молодняк віком від 9 до 12 місяців;
- 1000 гривень за голову — за молодняк віком від 12 до 15 місяців [3].

Надання дотацій за 1 кілограм прийнятої живої ваги встановлено у таких розмірах:

- 2,5 гривень за молодняк великої рогатої худоби живою масою не менше 330 кілограмів;
- 1,5 гривень за свиней (крім свиноматок і кнурів) живою масою від 100 до 120 кілограмів;
- 1,0 гривень за свиней (крім свиноматок і кнурів) живою масою від 120 до 150 кілограмів [3].

Спеціальна бюджетна дотація за поголів'я корів м'ясного напрямку продуктивності виплачується за умови ідентифікації та реєстрації всього поголів'я великої рогатої худоби сільськогосподарським підприємствам (племінним заводам, племінним репродукторам та іншим сільськогосподарським підприємствам) за кожну наявну корову м'ясного напрямку продуктивності у розмірі:

- до 1900 гривень за голову – племінним заводам;
- до 1000 гривень за голову – племінним репродукторам;
- до 600 гривень за голову – іншим сільськогосподарським підприємствам [3].

Однак, навіть така підтримка вітчизняних товаровиробників є недостатньою, особливо у кризовий для України час. Проведений аналіз міжнародного досвіду країн-членів ЄС у формуванні державної підтримки галузі сільського господарства виявив, що загальна сума дотацій сільськогосподарської галузі у світі становить близько 250 млрд. євро, або понад 30% від сільськогосподарських доходів [4, с. 119].

Цілями аграрної політики ЄС є підтримка і розвиток сільського господарства, захист вітчизняного виробника і гарантоване постачання населенню продовольчих товарів за доступними цінами, а також розвиток інфраструктури. Найважливішим принципом державної підтримки сільгоспвиробництва є таке втручання держави, яка не тільки забезпечує фермерам дохід і гарантує їм життєвий рівень, порівняно з рівнем життя інших соціальних груп, але й стимулює підвищення ефективності аграрного виробництва і продуктивності праці, а також враховує інтереси споживачів продовольчих товарів і за допомогою цього забезпечується продовольча безпека національної економіки [5, с. 19].

Майже третина вартості виробленої продукції сільських товаровиробників формується за рахунок бюджетних субсидій. Важливою умовою виплати прямих субсидій фермерам є виконання ними взаємних зобов'язань з охорони навколишнього середовища, безпеки продуктів харчування, охорони здоров'я тварин та дотримання правил техніки безпеки на виробництві. У разі недотримання правил до фермерів можуть застосовуватися санкції у вигляді позбавлення їх субсидій (на 10%, 20% або повністю) [6, с. 30].

У 2013 році видатки на фермерів - одержувачів субсидій з бюджету ЄС по лінії Спільної аграрної політики склали близько 50 млрд. євро. До 2015 зазначені видатки залишилися незмінними.

Дохідна частина бюджету ЄС становить близько 100 млрд. євро і складається не тільки з внесків окремих держав, а й надходжень митних зборів, податку на додану вартість і ряду інших джерел. Близько 50% зазначеної суми спрямовується на розвиток сільського господарства і на ринок продовольства. При цьому формується окремий фонд для цих цілей - Єдиний фонд орієнтації і гарантування, що складається з бюджету ЄС і компенсаційних зборів з сільськогосподарських товарів, що ввозяться в митний союз. Маючи власну фінансову базу, уряд

вирішує не тільки завдання з підтримки ринку продовольства і субсидування сільських товаровиробників, а й здійснює політику щодо поліпшення структури фермерських господарств, розвивати сільську інфраструктуру та інші заходи.

Основну роль у механізмі державного регулювання сільського господарства ЄС відіграє підтримка цін, що забезпечують стабільність доходів товаровиробників і їх цінову рівновагу.

Для запобігання надвиробництва і збереження гарантованого рівня цін (вище світових) використовуються квоти, що визначають обсяг виробництва, перевищення якого позбавляє фермера субсидій. Квотування використовується, в основному, на молочному ринку. Згідно з цим принципом закупівельні організації закупають певну кількість продукцію за гарантованими цінами, а за понад лімітну — оплата проводиться за нижчою ціною.

Так, у Польщі з метою стабілізації ринку й захисту доходів фермерів держава проводить інтервенційні закупівлі сезонних надлишків сільськогосподарської продукції й продовольства, а продаж цих продуктів здійснюється у період дефіциту. Цю функцію виконує державне Агентство аграрного ринку, що діє на ринках зерна, молочної продукції, м'яса, цукру, хмелю й продуктів переробки картоплі. Агентство також встановлює експортні субсидії на експорт продукції.

Варто зазначити, що польських селян практично звільнено від податків. Загального прибуткового податку вони не платять, а замість того є платниками спеціального сільськогосподарського податку, який є суто символічним — еквівалент 300–1000 грн на рік. Також польські селяни мають окрему, дуже вигідну систему пенсійного забезпечення під назвою KRUS.

У Чехії функціонує Державний сільськогосподарський інтервенційний фонд, діяльність якого спрямована на: здійснення інтервенційних закупівель визначених видів продукції за інтервенційною ціною; фінансування зберігання та, у випадку необхідності, переробку продукції, закупленої за інтервенційною ціною; реалізацію нагромаджених запасів продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках; надання субвенцій для підтримки експорту, запровадження системи виробничих квот.

У посиленні державного впливу на розвиток аграрної сфери економіки у більшості розвинених зарубіжних країнах важлива роль відводиться сільськогосподарському кредиту. Для його надання сільгоспвиробникам пропонується створення сприятливих умов для збільшення обсягів аграрного виробництва за рахунок внутрішніх джерел. Особливий порядок кредитування сільськогосподарських товаровиробників включає використання різних схем, найбільш поширеними з яких є: централізоване кредитування виробників за допомогою спеціалізованих структур; кредитування через використання системи спеціально розроблених цільових програм; спрямування бюджетних коштів на лізингові операції.

Особливо пільгові умови державного інвестиційного кредитування в багатьох країнах ЄС характерні при наданні кредитів молодим сім'ям у цілях облаштування майбутнього фермерського господарства. Наприклад, у Франції ставки за спеціальним середньостроковим кредитом складають від 2,75 до 4% (у той час як надання аналогічних кредитів у комерційних банках здійснюється при ставці 20%) [6, с. 30].

Крім загальноєвропейських заходів, у кожній державі - члені ЄС реалізуються власні заходи з державної підтримки аграрної сфери економіки. Так, у

Німеччині здійснюється цільове інвестування і кредитування за системою пріоритетних програм, відмінною рисою яких є здійснення інвестування в конкретні господарські структури і дії у рамках передбачених програм. Зокрема, у рамках Програми інвестиційного стимулювання і загальної програми аграрних кредитів здійснюється пільгове кредитування у вигляді надання позичок до 1% річних або за допомогою зменшення позикового відсотка діючих кредитів на 4-7%. Зазначена система є основним економічним важелем державного впливу на розвиток сільського господарства Німеччини.

У той же час діюча державна фінансова політика України щодо регулювання темпів розвитку агропромислового виробництва не забезпечує належного доступу сільськогосподарських товаровиробників на міжнародний ринок виробництва сільськогосподарської продукції через недостатню її якість та безпечність, а також через складний механізм експортних відносин з зарубіжними країнами [7, с. 23].

Попри складні умови забезпечення тваринницької галузі, фінансовими ресурсами з боку держави, інвестори досі вбачають її високі конкурентні переваги.

Агрохолдинг Ukrlandfarming має намір вкласти у будівництво свинокомплексу та м'ясокомбінату в Миколаївській і Херсонській областях близько 1 млрд. дол. Міжнародна фінансова корпорація (IFC) підписала інвестиційну угоду на 54 млн. євро з датською групою Axzon, яка займається свинарством і переробкою м'яса в Україні та Польщі. В Україні цій групі належить компанія «Даноша». Виділені кошти Axzon планує направити на розширення виробництва свинини в Україні та на будівництво біогазових установок у Польщі. «Глобинський свинокомплекс» завдяки будівництву нових свинокомплексів наростив поголів'я на 35% – до 148 тис. голів. Також інвестуванням активно займалася компанія KSG Агро, яка проводить реконструкцію свинокомплексів у Дніпропетровській області. Минулого року холдинг завіз свиноматок і кнурів датської селекції, які вже восени дали перший приплід [8, с. 57].

Подальший розвиток тваринництва напряму залежатиме від розвитку експортних можливостей галузі. Відкриття ринку ЄС стало б найбільшим визнанням і можливістю для вітчизняного тваринництва. Однак стримувальними факторами на шляху до європейських ринків є неготовність більшості сільськогосподарських товаровиробників до проходження сертифікації контрольними органами країн ЄС, висока собівартість українського виробництва порівняно з європейським, високі кредитні банківські ставки та незначна підтримка з боку нашої держави порівняно з конкурентами з Євросоюзу.

Удосконалення напрямів і механізмів державної фінансової підтримки повинно передбачати розподіл наявних бюджетних ресурсів підтримки відповідно до основних стратегічних завдань галузі по таких напрямах:

- формування ринкової інфраструктури та стимулювання попиту на сільськогосподарську продукцію;
- здійснення прямих бюджетних виплат товаровиробникам у порядку та обсягах, що не суперечать взятим зобов'язанням перед СОТ;
- забезпечення розвитку сільських територій, збереження навколишнього середовища.

Висновки. Таким чином, вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники мають всі можливості наростити обсяги виробництва продукції тваринництва і

при цьому забезпечити високий рівень її конкурентоздатності, спираючись на міжнародний досвід провідних країн світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Борщ А.Г. Бюджетна підтримка аграрного сектору в умовах трансформаційних процесів в економіці України / А.Г. Борщ // Економіка АПК.– 2013. – № 2. – С. 111–116.
2. Агробізнес сьогодні: [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.agro-business.com.ua/agrobusiness/events/2534-tvarynyuky-netrymaiut-derzhpidtrymky-v-2015-rotsi.html>. – Агробізнес сьогодні
3. Порядок КМУ «Про використання сум податку на додану вартість, сплачених переробними підприємствами до спеціального фонду державного бюджету»: від 02.03.2011 р. [Електронний ресурс]/ Міністерство аграрної політики та продовольства України. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/1362> - Порядок КМУ «Про використання сум податку на додану вартість, сплачених переробними підприємствами до спеціального фонду державного бюджету»
4. Власов В.І. Сільське господарство Польщі після вступу до Європейського Союзу /В. Власов, М. Оніщук, О. Овсянніков // Економіка АПК. – 2013. – № 12. – С. 117-123.
5. Дем'яненко С.І. Питання стратегії розвитку аграрного сектора економіки України/ С.І. Дем'яненко // Економіка АПК. – 2014. – № 1. – С. 14-19.
6. Пізенгольц В. Вплив держави на виробництво в сільгоспідприємствах Західної Європи / В. Пізенгольц // Економіка сільського господарства Росії. – 2014. – № 5. – С. 30.
7. Хорунжий М.І. Завдання національної аграрної політики на сучасному етапі /М.І. Хорунжий // Економіка АПК. – 2014. – № 2. – С. 22-28.
8. Ковач Ю.Є. Ефективність свинарства в умовах сьогодення / Ю.Є. Ковач // Продуктивність агропромислового виробництва (економічні науки): наук.-практ. Збірник Українського науково-дослідного інституту. – К. : НДІ «Агропромпродуктивність», 2013. – № 19. – 57 с.

УДК 336.226.4

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПОРІВНЯННЯ СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ І КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

*Подаков Є.С. – к.е.н., доцент,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*

У статті проаналізовано актуальні проблеми непрямого оподаткування в нашій країні та здійснено порівняння сплати податку на додану вартість в Україні і країнах Європейського Союзу. Досліджено, що спеціальний режим оподаткування ПДВ є на сьогодні єдиним видом державної підтримки, який здійснюється в автоматичному режимі без втручання держави, що виключає корупційну складову та має важливе значення у спрощенні